

Terrorens ansikt

Vi forstår ikke mer av terrorens egenart selv om den gis et ansikt – det være seg Osama bin Ladens eller Mokhtar Belmokhtar.

Kronikk

Einar Øverenget dr. i filosofi, Humanistisk akademi
Publisert: 26.jan. 2013 06:00 Oppdatert: 26.jan. 2013 13:00

Terroren har fått et nytt ansikt. Det tilhører algerieren Mokhtar Belmokhtar. Han leder en terrorgruppe som er påstått å stå bak gisselaksjonen i In Aménas. I skrivende stund er ikke alle de falne endelig identifisert, men de bekreftede tapstallene er økende.

Viljen til å drepe uskyldige mennesker vekker avsky – og medias interesse. I løpet av få dager er bildet av terroristen spredt verden over. «Den enøyde». «Mannen som ikke kan fanges». «Mr. Marlboro». Mokhtar Belmokhtar er med ett blitt kjent – med alle sine kallenavn.

En alminnelig gangster?

Diskusjonen går om hvilke forbindelser han har. Selv om han tidligere ledet gruppen «Al-Qaida i Islamsk Magreb», er han egentlig en jihadist – eller er han en ganske alminnelig gangster som lever av kidnapping og smugling?

Enkelte debattanter har endog hevdet at vi har falt for den fristelsen å konstruere Mokhtar Belmokhtar som en Al-Qaida terrorist – fordi det tjener vår kamp mot terror.

Det er mulig at Al-Qaida-tilknytningen ikke er reell – at det er en måte å få status på – men det kan også være en måte for terroristen å konsolidere troppene på.

Uansett, det er god grunn til å tro at han står bak gisselaksjonen i In Aménas. Det er også god grunn til å betrakte denne

aksjonen som en terrorhandling.

Ikke for ondskapens skyld

Anders Romarheim, forsker ved Institutt for forsvarsstudier, definerer terror på følgende måte: Terrorisme er en ikke-statlig aktørs systematiske bruk av vold og ødeleggelse – eller trusler om dette – mot ikke-stridende med sikte på å skape en tilstand av frykt, få oppmerksomhet om en politisk sak og å påvirke adferden også til andre enn de direkte ofrene for terroraksjonen.

Med utgangspunkt i denne definisjonen kan vi tydeliggjøre forskjellige trekk som kjennetegner en terrorhandling.

For det første, den volden som utøves – uansett hvor brutal og ondsinnet den er – er ikke ondskap for ondskapens egen skyld. Den er et middel som er valgt for å nå et bestemt mål.

For det andre, de direkte målene for volden er ikke de endelige målene for volden. De er kun et middel.

For det tredje, og som et tillegg til Romarheims definisjon: de som utøver volden er også å betrakte som midler. De gjør det ikke for egen vinnings del. De er ofte villige til å ofre eget liv for en større sak.

Personfokus

Mye av retorikken i terrordebatten siden 11. september 2001 har vært personfokuset. Mediene har forståelig nok en tendens til å identifisere terror med bestemte skikkelser – lenge var det Osama bin Laden – og det er forståelig all den tid ugjerningene blir mer håndgripelig om vi greier å knytte en person og et ansikt til det som har blitt gjort.

Om handlingene i tillegg er så brutale som de i In Aménas kan det også være fristende å forklare det hele med å demonisere denne personen og trekke den slutningen at terroren er et resultat av et avvik som tvinger ham og de som følger ham til å gjøre det de har gjort: At de for eksempel er onde eller syke.

Har et valg

Det er to problemer med en slik oppfatning. For den første innebærer det at terrorhandlingen ikke betraktes som en valgt handling. Om vi antar at det finnes mennesker som utfører onde handlinger fordi de er onde, så sier vi at de egentlig ikke hadde noe valg – de valgte ikke å gjøre det onde, de måtte gjøre det.

For det andre tror jeg vi misforstår drivkraften bak terror om vi betrakter den som en manifestasjon av terroristenes indre ondskap. Den ondskapen vi møter i terrorhandlingen kan ofte være grensesprengende ond – men den blir ikke utført av mennesker som vil det onde for det ondes egen skyld.

Med mennesker som middel

Terror representerer en form for ondskap som kan karakteriseres som instrumentell ondskap. Utøveren av den onde handlingen forstår at handlingen er ond, men han mener den finner sin legitimitet i konsekvenser som følger av handlingen. Han gjør det onde for å oppnå et gode.

Ondskapen blir et middel – det samme gjelder ofrene. Typisk for en terrorhandling er nemlig at de direkte målene for volden ikke er de endelige målene. De individene som utsettes for volden har i beste fall en rent forbigående nytteverdi som et middel som kan tjene en sak.

Og det er kanskje noe av det mest avskyelige ved terrorhandlingen: Den bryter fundamentalt med et viktig etisk prinsipp: Du skal ikke bruke andre mennesker som et rent middel, men også anerkjenne dem som et mål i seg selv.

Overflødige som individer

I en terroraksjon er ikke drapet på uskyldige forbipasserende en uheldig, men kanskje uunngåelig konsekvens – slik som tilfelle er med angrep på militære mål i en krig. I en terrorhandling er det angrepet på uskyldige forbipasserende som er selve målet. Ikke fordi de har oppført seg på en bestemt måte, eller er de individene de er. Nei.

Enkeltmenneskene er uinteressante som individer – terroristen er ikke interessert den enkeltes handlinger eller historie – han straffer ingen ved sine handlinger. Ofrene er simpelthen overflødige som individer, de betraktes kun som representanter for en gruppe.

Filosofen Hannah Arendt påpeker imidlertid at terroristen har det samme syn på seg selv. Hun fremhever at en terroraksjon strengt tatt ikke kjenner noen forskjell på bøddel og offer – de går gjerne samme skjebne i møte. Terroristen tror like fast på sin egen overflødighet som offerets. Det er ikke minst tydelig ved selvmordsaksjoner.

Men det er et trekk ved de fleste terroraksjoner at terroristen kun har en instrumentell forståelse av sitt eget liv, og dermed også er villig til å ofre seg selv.

Ansiktsløs ondskap

Det er derfor farlig å personifisere ondskapen i møte med en tenkning og en praksis som nettopp går ut på å avpersonifisere den. Vi forstår ikke mer av terrorrens egenart selv om den gis et ansikt – det være seg Osama bin Ladens eller Mokhtar Belmokhtar. En terrorhandling representerer snarere en ansiktsløs ondskap.

Men en påstått tilknytning til Al-Qaida kan fortsatt ha betydning. Det rommer en appell til en bestemt tenkemåte: At terrorutøveren evner å se seg selv som et rent middel – til et mål oftest definert gjennom en ideologi – og at han i prinsippet er like overflødig som offeret.

Best i test! 365Privat MasterCard.

For den disiplinerte. Eff.rente 20,55%, kr 15000 o/12 mnd, totalt 16607.

<http://www.365direkte.no>

Selg Gull? 311kr/g - Høyeste Gullpris

Selg ditt gull trygt og enkelt. Prisgaranti & Utbetaling innen 24h!

www.Gullbrev.no

Trøbbel med MAGEN?

Få hjelp mot løs, treg/hard mage og luft i magen. Prøv Gratis* i 2 mnd

www.lectinect.no

Mest lest meninger

Det du egentlig (ikke) bør bekymre deg for

Jeg har sjelden ledd så høyt og lenge av en norsk kulturdebatt. Politimester Bastian som symbol for høyreekstreme verdier?